

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.4>

WSPÓLCZESNE PROBLEMY STANDARYZACJI EDUKACJI I STWORZENIA KRAJOWEGO SYSTEMU KWALIFIKACJI W UKRAINIE

Oleksandr Nazarkin

*kandydat nauk pedagogicznych, docent,
docent Katedry Pedagogiki, Metodyki i Zarządzania Oświatą
Ukraińskiej Akademii Inżynieryjno-Pedagogicznej (Charków, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0003-1384-749X
nazarkinpmpn@gmail.com*

Viktorii Nazarkina

*kandydat nauk farmaceutycznych, docent
docent Katedry Organizacji i Ekonomii Farmacji
Narodowego Uniwersytetu Farmaceutycznego (Charków, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-0767-6180
victory.nazarkina@gmail.com*

Adnotacja. Artykuł poświęcono badaniu nowoczesnych podejść do poprawy efektywności kształtowania, rozwoju i racjonalnego wykorzystania kapitału ludzkiego. Zbadano główne problemy krajowego systemu szkolenia specjalistów. Udowodniono, że jednym z kluczowych problemów jest niedopasowanie treści i jakości szkolnictwa wyższego do aktualnych potrzeb społeczeństwa i gospodarki narodowej, międzynarodowego rynku pracy. Negatywny wpływ ma również niespójność terminologii i dokumentów regulacyjnych, w szczególności standardów edukacyjnych i zawodowych, Krajowej Ramy Kwalifikacji, klasyfikatora zawodów. Zaproponowano sposoby poprawy krajowego systemu szkolenia, biorąc pod uwagę osiągnięcie globalnych celów zrównoważonego rozwoju i strategii rozwoju edukacji w Ukrainie. Udowodniono potrzebę stworzenia całościowego krajowego systemu kwalifikacji w celu zintegrowania działań w zakresie przypisywania, potwierdzania, uznawania kwalifikacji między podmiotami działalności edukacyjnej a posiadaczami.

Słowa kluczowe: krajowy system kwalifikacji, podejście kompetencyjne, standard edukacyjny i zawodowy, system szkolnictwa wyższego, efekty nauczania, kwalifikacje, rynek pracy.

CURRENT PROBLEMS OF EDUCATION STANDARDIZATION AND CREATION OF A NATIONAL SYSTEM OF QUALIFICATIONS IN UKRAINE

Olexandr Nazarkin

*Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy, Methods and Management of Education
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-1384-749X
nazarkinpmpn@gmail.com*

Victoria Nazarkina

*Doctor of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Organization and Economics of Pharmacy
National Pharmaceutical University (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-0767-6180
victory.nazarkina@gmail.com*

Abstract. The article is devoted to the study of modern approaches to increasing the efficiency of formation, development and rational use of human capital under the conditions of globalization of the labor market. The main problems of the domestic system of specialist training were studied. It has been proven that one of the key problems is the inconsistency of the content and quality of higher education with the current needs of society and the national economy, the international labor market. The inconsistency of terminology and legal documents, in particular educational and professional standards, the National Framework of Qualifications, and the classifier of professions, also have a negative impact. Ways of improving the national system of specialist training were proposed, taking into account the achievement of the Global goals of sustainable development and the strategy of Ukrainian education development. The need to create a comprehensive national system of qualifications for the integration of activities in the field of assignment, confirmation, recognition of qualifications between subjects of educational activity and stakeholders has been proven.

Key words: national qualification system, competence approach, educational and professional standard, higher education system, learning outcomes, qualification, labor market.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Олександр Назаркін

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
Української інженерно-педагогічної академії (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-1384-749X
nazarkinmpn@gmail.com*

Вікторія Назаркіна

*доктор фармацевтичних наук, доцент
доцент кафедри організації та економіки фармації
Національного фармацевтичного університету (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-0767-6180
victory.nazarkina@gmail.com*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасних підходів до підвищення ефективності формування, розвитку та раціонального використання людського капіталу. Досліджені основні проблеми вітчизняної системи підготовки фахівців. Доведено, що однією з ключових проблем є невідповідність змісту та якості вищої освіти актуальним потребам суспільства та національної економіки, міжнародного ринку праці. Негативний вплив мають також неузгодженість термінології та нормативно-правових документів, зокрема освітніх та професійних стандартів, Національної рамки кваліфікацій, класифікатора професій. Запропоновані шляхи удосконалення вітчизняної системи підготовки з урахуванням досягнення Глобальних цілей сталого розвитку та стратегії розвитку освіти в Україні. Доведено необхідність створення цілісної національної системи кваліфікацій для інтеграції діяльності у сфері присвоєння, підтвердження, визнання кваліфікацій між суб'єктами освітньої діяльності та стейкхолдерами.

Ключові слова: національна система кваліфікацій, компетентнісний підхід, освітній і професійний стандарт, система вищої освіти, результати навчання, кваліфікація, ринок праці.

Сучасний стан реформування вітчизняної системи вищої освіти можна охарактеризувати як інтеграційний етап сфери підготовки фахівців (освіти) з ринком праці, що передбачає гармонізацію нормативно-правової бази, змісту освіти та системи кваліфікацій з міжнародними стандартами та вимогами ринку праці, забезпечення якості освіти на основі об'єктивного моніторингу результатів навчальної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII основною метою вищої освіти є підготовка «конкуренто-спроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях». З моменту ухвалення до теперішнього часу Закон витримав 46 редакцій, що свідчить про нестабільність нормативно-правової бази у сфері вищої освіти.

Формування змісту освіти здійснюється на базі компетентнісного підходу, вимог Національної рамки кваліфікацій (НРК) і стейкхолдерів (роботодавців). Формалізація вимог ринку праці виражається в професійних стандартах. Зміст освіти визначається освітніми стандартами. Базуючись на принципі автономії університети самостійно визначають зміст освіти у термінах результатів навчання, а також перелік навчальних дисциплін, що забезпечать отримання цих результатів.

В контексті змін у системі освіти та професійної підготовки, обумовлених об'єктивними тенденціями розвитку ринку праці (як на національному, так і на глобальному рівні) актуалізувалися питання адекватної оцінки результатів навчання (зокрема, неформального, інформального). Формування національних систем кваліфікацій спрямоване на узгодження дій у сфері присвоєння, підтвердження, визнання кваліфікацій між роботодавцями, суб'єктами освітньої діяльності, професійними асоціаціями, іншими зацікавленими особами.

Забезпечення якості вищої освіти відповідно до вимог ринку праці та міжнародних інституцій потребує визначення місця та ролі освітніх стандартів у системі вищої освіти України та їх взаємодії із професійними стандартами.

Питання якості і стандартизації освіти, реформування структури напрямів підготовки та змісту освіти відповідно до вимог сьогодення наразі широко дискутуються у наукових працях вітчизняних та закордонних вчених, засобах масової інформації та соціальних мережах. Це обумовлене тим, що так чи інакше кожен громадянин зіштовхується з проблемами адекватної оцінки рівня освіти та професійної кваліфікації при влаштуванні на роботу, підвищенні кваліфікації, визначенні рівня оплати праці тощо. Активно проводиться робота з удосконалення нормативно-правових документів, що регламентують порядок розробки й затвердження стандартів, моніторингу їх дотримання, створення системи оцінювання тощо.

У наукових працях, що стосуються розробки освітніх і професійних стандартів, досліджено різні аспекти стандартизації освітньої діяльності. Так, Ковтунець В., Поліщук Н. розглядають національну систему

кваліфікацій як інструмент формування якісного людського капіталу (Ковтунець, 2021). Семигіна Т., Рашкевич Ю. розглядають базові поняття системи кваліфікацій у контексті трансформації освітньої парадигми (Семигіна, 2021). Лузан П. Г. на підставі узагальнення окремих аспектів компетентнісного підходу у професійній освіті, визначає зміст, етапи й результати стандартизації професійної освіти (Лузан, 2018).

Метою статті є аналіз стану та проблем створення національної системи кваліфікацій для інтеграції освіти, науки та практики у сфері формування, розвитку, відтворення, оцінювання кваліфікацій і компетентностей випускників відповідно до міжнародних стандартів, вимог роботодавців і потреб суспільства.

Результати дослідження. Останнім часом в системі підготовки фахівців відбуваються тектонічні зрушення, обумовлені зміною акцентів на ринку праці та, відповідно, освітніх послуг, а також курсом на формування національної системи кваліфікацій. Підґрунтям для кардинальних змін у системі підготовки фахівців стала низка проблем, серед яких ключова роль відводиться проблемі невідповідності змісту та якості вищої освіти актуальним потребам суспільства та національної економіки, низької інтенсивності взаємодії з наукою та бізнесом. Більш детально цю проблему можна описати таким чином:

- низька інтенсивність співпраці ЗВО з бізнесом, органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами як замовниками освітніх і науково-технічних послуг;
- розрив між системою вищої освіти та ринком праці (невідповідність змісту освіти вимогам роботодавців, недостатня участь зацікавлених сторін у створенні та удосконаленні переліку компетентностей, освітніх програм, недостатня забезпеченість базами для виробничої практики студентів тощо);
- низький рівень взаємодії освітніх і наукових установ у здійсненні освітньої, наукової та інноваційної діяльності;
- консерватизм ЗВО при формуванні освітніх програм;
- невідповідність галузевих стандартів, кваліфікаційних вимог потребам сьогодення;
- недостатня підготовленість громадськості до участі у формуванні стандартів і програм навчання;
- зниження авторитету вищої освіти в суспільстві;
- відсутність механізмів зворотного зв'язку між роботодавцями, студентами, ЗВО, іншими зацікавленими особами та моніторингу зайнятості випускників;
- низька конкурентоспроможність української вищої освіти на світовому освітньому ринку (Стратегія, 2020).

Подальші напрямки розвитку вітчизняної системи освіти визначені з урахуванням Глобальних цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених ООН у 2015 р. Однією з ключових є ціль № 4 «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх». Відповідно до Указу Президента України від 30.09.2019 р. обґрунтовані національні завдання, індикатори для моніторингу їх виконання й цільові орієнтири для забезпечення досягнення ЦСР з урахуванням специфіки розвитку України (рис. 1). Як основні рекомендації щодо досягнення цілі визначені: реформування освітньої галузі, що передбачає оновлення стандартів освіти; оновлення змісту навчання; забезпечення принципу відповідності освіти потребам суспільного розвитку.

Рис. 1. Завдання та індикатори досягнення цілей сталого розвитку в галузі освіти

«Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки» окреслює стратегічні й операційні цілі та завдання, спрямовані на забезпечення місії вищої освіти, досягнення її бачення, розв'язання проблем, протистояння ризикам і викликам на основі найбільш повного використання можливостей і створення підґрунтя подальшого розвитку вищої освіти країни.

Так, стратегічна ціль № 7 «Інтеграція у європейський і світовий освітній простір з урахуванням національних інтересів» передбачає операційну ціль 7.1. «Організаційне забезпечення умов інтеграції у європейський та світовий науково-освітній простір», яка у свою чергу спрямована на виконання таких завдань:

- створення української платформи для професійної сертифікації фахівців за міжнародними стандартами;
- забезпечення сумісності європейської та національної систем кваліфікацій;
- ратифікація та імплементація Глобальної конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти (Париж, 2019) до українського законодавства та діючих практик і процедур визнання іноземних кваліфікацій українськими компетентними органами;
- досягнення визнання українського диплому про вищу освіту на міжнародному рівні;
- забезпечення рівноправної участі України у ЄПВО, Європейському дослідницькому просторі, інших міжнародних і європейських структурах щодо визначення європейської політики у сфері вищої освіти і науки, розробці та реалізації міжнародних освітніх і наукових проєктів.

Для оцінювання якості людського капіталу ключове значення має якість освіти. Однак вплив освіти визначається через результати навчання здобувачів освіти. В Україні, як і у багатьох інших країнах розробляються методи, які дозволяють оцінювати робочу силу за якісними показниками. Це Класифікатор професій, на основі якого будується єдина тарифна сітка (ЄТС). Слід зауважити, що у класифікаторі професій і у ЄТС змішуються різні об'єкти: професійні кваліфікації (професії), посади та види занять, що, безперечно, впливає на адекватність оцінювання людського капіталу.

Національною системою кваліфікацій передбачене запровадження єдиної шкали кваліфікацій незалежно від галузей економіки – 8-рівневої Національної рамки кваліфікацій (НРК). Освітні й професійні стандарти мають відповідати певному рівню НРК, що дає змогу порівнювати кваліфікації не лише з різних галузей, але і у різних державах Європи завдяки узгодженню національних рамок кваліфікацій з Європейською рамкою.

У контексті інтеграції України з Європейським простором вищої освіти (ЄПВО) постановою КМУ від 29.04.2015 р. № 266 запроваджено новий перелік галузей знань і спеціальностей, узгоджений з Міжнародною стандартною класифікацією освіти (International Standard Classification of Education – ISCED) (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік затверджених освітніх стандартів для спеціальностей галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Галузь знань	Код і найменування спеціальності	Код і найменування галузі за ISCED	Затверджені СВО (рівень освіти, дата й номер наказу МОН України)
01 Освіта/ Педагогіка	011 Освітні, педагогічні науки	0111 Education science	магістр (11.05.2021 р. № 520)
	012 Дошкільна освіта	0112 Training for pre-school teachers	бакалавр (21.11.2019 р. № 1456)
			магістр (29.04.2020 р. № 572)
			доктор філософії (20.07.2022 р. № 647)
	013 Початкова освіта	0113 Teacher training without subject specialization	бакалавр (23.03.2021 р. № 357)
			доктор філософії (06.06.2022 р. № 525)
	014 Середня освіта	0114 Teacher training with subject specialization	–
	015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)		бакалавр (21.11.2019 р. № 1460)
			магістр (18.11.2020 р. № 1435)
	016 Спеціальна освіта	0113 Teacher training without subject specialization	бакалавр (16.06.2020 р. № 799)
магістр (05.01.2021 р. № 28)			
017 Фізична культура і спорт		бакалавр (24.04.2019 р. № 567)	
		магістр (11.05.2021 р. № 516)	

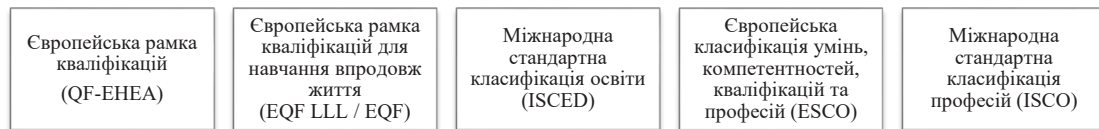
ISCED вперше була розроблена в середині 1970-х років, наразі є еталонною класифікацією для організації освітніх програм і відповідних кваліфікацій за рівнями та галузями освіти, а також для збору та аналізу міжнародних порівнянних статистичних даних про освіту. Перегляд ISCED є продуктом міжнародної угоди та офіційно приймається Генеральною конференцією держав-членів ЮНЕСКО. Чинна редакція (ISCED-F, 2013) описує предметний зміст кожної зі сфер класифікації галузей освіти та професійної підготовки.

Варто зауважити, що наразі існують певні розбіжності у розумінні змісту таких базових категорій як «професія», «кваліфікація», «результати навчання», «компетентності», «трудова функція», «професійний стандарт», що не може не впливати на процеси розробки і впровадження освітніх і професійних стандартів, їх узгодженості між собою та з іншими нормативно-правовими документами (національними й міжнародними) (рис. 2).

Відповідно до чинного законодавства України кваліфікацією вважають визнану уповноваженим суб'єктом і засвідчену відповідним документом стандартизовану сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання). Кваліфікації за змістом класифікуються на освітні та професійні, за обсягом – на повні й часткові. Кваліфікація вважається повною в разі здобуття особою повного переліку компетентностей відповідного рівня НРК, що визначені стандартом і частковою – в разі здобуття частини передбачених для відповідного рівня компетентностей. Варто зауважити, що результати навчання та компетентності,

необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Глобальний рівень

Національний рівень

Локальний рівень

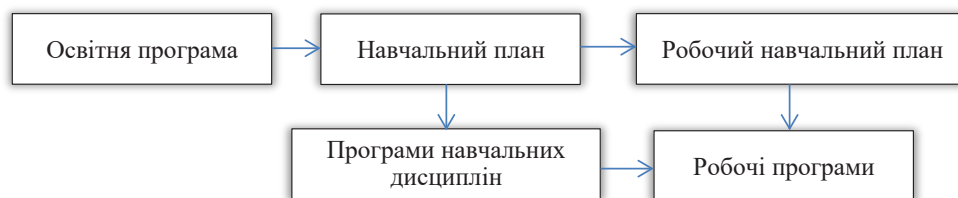

Рис. 2. Нормативні документи змісту вищої освіти України

Національна рамка кваліфікацій (НРК), затверджена ПКМУ від 23.11.2011 р. № 1341 (зі змінами), являє собою системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти через дескриптори, які формулюються у термінах результатів навчання на основі вимог до знань, умінь, комунікативної компетентності, автономності й відповідальності. Згідно з ПКМУ № 519 від 25.06.2020 р. НРК було приведено у відповідність до 8-рівневої Європейської рамки кваліфікацій. НРК призначена для розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій і може бути використана у роботі органів виконавчої влади, установ і організації, що реалізують державну політику у сфері освіти, зайнятості й соціально-трудових відносин, навчальними закладами, роботодавцями, іншими юридичними й фізичними особами.

При розробці вітчизняних освітніх і професійних стандартів доцільно спиратися на міжнародні документи. Одним з загальноновизнаних стандартів є Європейський класифікатор вмінь, навичок, компетентностей, кваліфікацій і професій ESCO (*англ.* European Skills, Competences, Qualifications and Occupations). Цей класифікатор використовується різними зацікавленими сторонами у питаннях зайнятості, освіти та навчання для оцінювання, документування та підбору персоналу за допомогою онлайн-платформ Europass і Eures; аналізу “big data” про навички та професійні тенденції для надання рекомендацій інституціям, відповідальним за розробку відповідних політик, тренерам і кінцевим користувачам (в Україні – Європейський фонд освіти). ESCO містить описи 3008 професій та 13 890 навичок, пов’язаних з цими професіями 28 мовами (усі офіційні мови ЄС, а також ісландська, норвезька, українська та арабська). Метою ESCO є підтримка мобільності робочих місць у Європі та більш інтегрованого й ефективного ринку праці.

Міжнародна стандартна класифікація професій (*англ.* International Standard Classification of Occupations – ISCO) є основою для розробки національного класифікатора професій та одним з основних інструментів забезпечення міжнародної звітності, порівняння та обміну статистичними та адміністративними даними у сфері зайнятості та професійної підготовки. Діюча версія класифікації ISCO-08 набула чинності у 2008 р.

Проте Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010», затверджений наказом Держспоживстандарту України 28.07.2010 р. № 327, був побудований на основі версії ISCO-88 (1988 року). Наразі до українського класифікатора вносяться певні зміни і доповнення, але, на нашу думку він потребує системного перегляду і доопрацювання у зв’язку з динамічними змінами ринку праці (у зв’язку з розвитком нових сфер економічної та професійної діяльності з’являються нові професії, натомість інші втрачають актуальність).

Відповідно до наказу Мінекономіки України «Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора ДК 003:2010» від 25.10.2021 р. № 810-21 «Класифікатор професій» внесено відповідні зміни до описання розділів класифікації професій. Так, до «професіоналів» (розділ 4.2) належать професії, що вимагають від працівника (з урахуванням кола та складності певних професійних завдань та обов’язків)

освітньої кваліфікації за першим (бакалаврським), другим (магістерським), третім (освітньо-науковим/освітньо-творчим) рівнем вищої освіти. До «фахівців» (розділ 4.3) належать професії, що вимагають освітньої кваліфікації за початковим (коротким циклом) рівнем вищої освіти. Також було внесено відповідні зміни до класифікації професій, а саме змінено (доповнено, скасовано) назви певних професій та класифікаційних угруповань, включено нові посади. Основні зміни до останньої редакції «Класифікатора професій», які відбулися у 2021 р., представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Назви класифікаційних угруповань у ДК «Класифікатор професій»

Код КП	Назва класифікаційного угруповання	
	попередня редакція	нова редакція
23	Викладачі	Професіонали в галузі освіти та навчання
231/2310	Викладачі університетів та ЗВО	Викладачі ЗВО
232	Викладачі закладів загальної середньої освіти	Викладачі закладів фахової передвищої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти та вчителі закладів загальної середньої освіти
2320	Викладачі закладів загальної середньої освіти	Вчителі закладів загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти
2321	–	Викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти
2322	–	Викладачі закладів фахової передвищої освіти
233	Вчителі початкової школи та працівники дошкільних закладів (з дипломом про вищу освіту, що відповідає рівню спеціаліста)	Вчителі початкової школи та працівники закладів дошкільної освіти
2332	Вихователі дошкільних закладів	Вихователі закладів дошкільної освіти
234/2340	Вчителі спеціалізованих навчальних закладів	Вчителі закладів спеціальної освіти
235	Інші професіонали в галузі навчання	Інші професіонали в галузі освіти та навчання
33	Фахівці в галузі освіти	Фахівці в галузі освіти та навчання
332/3320	Фахівці з дошкільного виховання	Фахівці з дошкільної освіти
333/3330	Фахівці в галузі спеціалізованої (особливої) освіти	Фахівці спеціальної освіти
334/3340	Інші фахівці в галузі освіти	Фахівці спеціалізованої освіти та інші фахівці в галузі освіти та навчання
1210.1	Ректор	–
21341	Завідувач позашкільного закладу	–
24420	Викладач професійного навчально-виховного закладу	–
2320	Викладач професійно-технічного навчального закладу	–

Аналіз свідчить, що наразі МОН України затверджено 245 стандартів вищої освіти (далі – СВО) у різних галузях знань (зокрема 109 стандартів освітнього рівня «бакалавр», 97 – «магістр», 39 – «доктор філософії»), що базуються на компетентнісному підході. Активізувався процес розробки професійних стандартів (далі – ПС), спрямованих на створення адекватної системи оцінювання професійної компетентності з урахуванням вимог ринку праці. Так, професійні стандарти враховують актуальні вимоги робочого місця, є основою для прийому на роботу, оцінки, навчання, переміщення, оплати праці, підготовки посадових, робочих інструкцій тощо, дають можливість створювати/відкривати нові професії, включають опис повних та/або часткових професійних кваліфікацій. ПС слугують базою для розробки освітніх стандартів та програм модульного навчання за трудовими функціями, а не за навчальними дисциплінами. Роботодавці визначають для оцінювання у розрізі професійних компетентностей результати навчання – знання, уміння та навички тощо.

Варто зауважити, що до стандартів у галузі «Освіта/Педагогіка» висувуються особливі вимоги, оскільки фахівці цієї сфери безпосередньо впливають на тенденції розвитку системи освіти в цілому, визначаючи зміст освіти для інших галузей, мають враховувати світові тренди, глобальні виклики та вимоги сьогодення та орієнтуватися на інновації та прогрес.

Аналіз реєстру затверджених стандартів показав, що наразі затверджено лише невелику частку професійних стандартів, до того ж, деякі з затверджених ПС потребують доопрацювання у зв'язку з внесенням змін до Національного класифікатора професій. Відповідно до чинних нормативних документів змістовна частина ПС описується в термінах двох дескрипторів НРК – знання та уміння і навички. Використання інших двох дескрипторів НРК – комунікації, автономії та відповідальності працівника, не передбачено. Але у деяких ПС вимоги за цим дескрипторами описані, а в деяких – опис неконкретизований або зовсім відсутній (Посібник, 2021: 102).

Професійні та освітні стандарти мають бути елементами цілісної національної системи кваліфікацій у виді комплексу взаємопов'язаних документів, спрямованих на поліпшення якості підготовки фахівців та їх конкурентоспроможності на національному та світовому ринку праці. ПС надають сфері освіти необхідні

відомості про сфери професійної діяльності випускників, об'єкти цієї діяльності, її види і завдання, потрібні компетентності майбутніх фахівців (рис. 3). Для належного функціонування такої системи має бути удосконалена нормативно-правова база, зокрема, у контексті узгодження термінології та змістовних елементів стандартів, уникнення дублювання та гармонізації міжнародними вимогами.

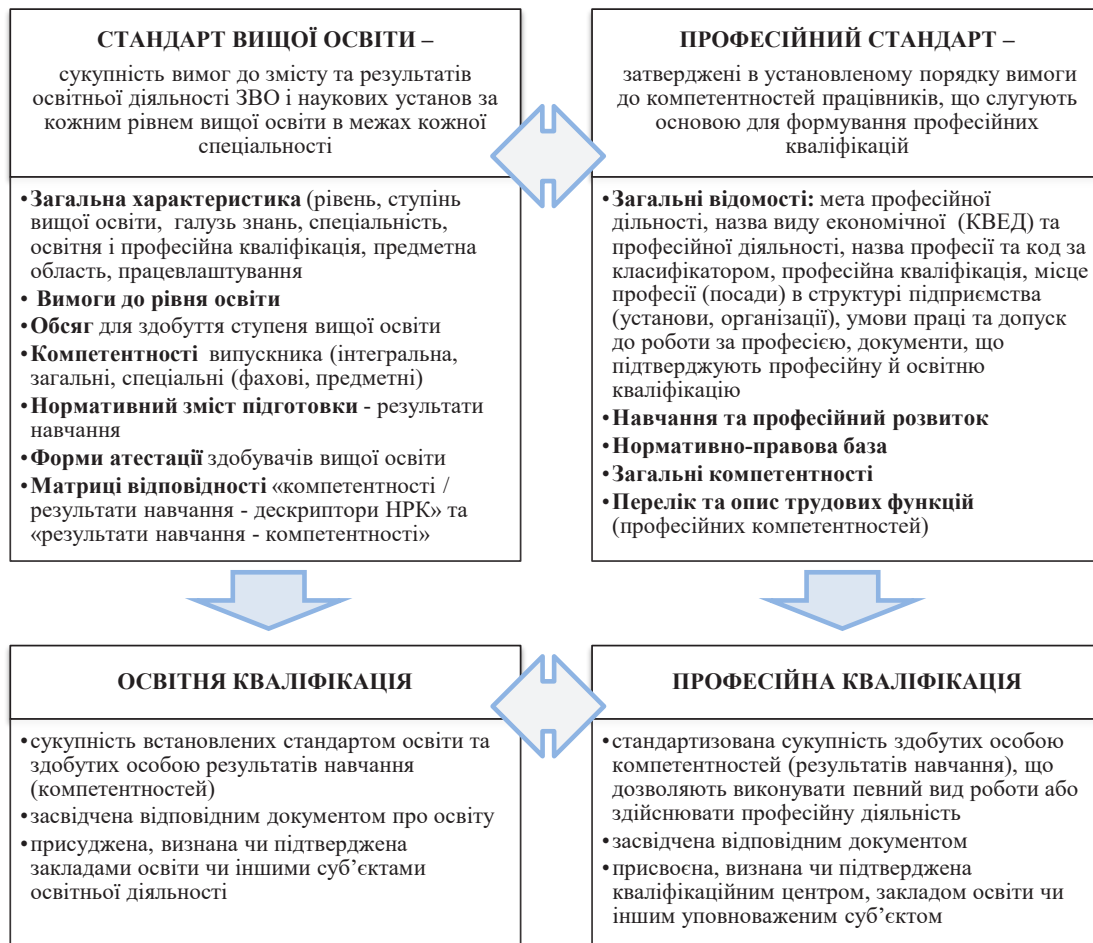

Рис. 3. Узгодження системи стандартів і кваліфікацій

Для отримання певної освітньої або освітньої й професійної кваліфікації створюється освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова) програма, що передбачає комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів), спрямованих на досягнення програмних результатів навчання. У свою чергу, результати навчання являють собою сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, які набула особа, навчаючись за певною освітньою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти. Вони мають співвідноситися з трудовими функціями та діями.

Реалізація цілей і завдань підготовки фахівців певного напрямку в межах освітньої програми цілком покладається на ЗВО, до того ж, ЗВО здійснює оцінювання результатів навчання і присудження освітньої кваліфікації.

Ключовим елементом системи підготовки є навчальний план, який визначається ЗВО і являє собою перелік і обсяг нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, які забезпечать формування необхідних компетентностей (інтегральної, загальних та професійних), які у свою чергу будуть узгодженими з результатами навчання і дозволять будувати траєкторію професійного навчання і розвитку. Важливими моментами є узгодження логіки і послідовності засвоєння дисциплін та їх обсяг, форми проведення навчальних занять, форми і засоби контролю тощо. Для кожної дисципліни навчального плану розробляється навчальна програма, яка містить інформацію про зміст дисципліни та результати навчання.

Відповідно до структури та змісту СВО вихідними даними для визначення компетентностей, необхідних для реалізації типових завдань діяльності та виробничих функцій бакалаврів та магістрів, можуть бути завдання діяльності та трудові функції з ПС. З огляду на перелік базових знань з професійного стандарту, визначають комплекс навчальних дисциплін навчального плану підготовки бакалаврів і магістрів, структурно-логічну схему і матрицю.

Наразі якість підготовки конкурентоспроможного фахівця значною мірою залежить від ефективності співпраці між ЗВО і стейкхолдерами. В цьому контексті розглядаються освітні технології як спосіб формування компетентностей (за допомогою активних та інтерактивних методів навчання) і системи оцінки

(за допомогою залучення роботодавців і професійних експертів для їх розвитку) як інструмент для завершення формування компетенцій.

Рис. 4. Етапи та результати стандартизації системи освіти (Лузан, 2018: 33)

Висновки. Проведено аналіз стану та проблем створення національної системи кваліфікацій, яка передбачає всі аспекти діяльності, пов'язані з визнанням навчання та іншими механізмами, що інтегрують освіту та навчання з ринком праці та громадянським суспільством. Це включає розробку та впровадження нормативно-правових документів, інституційних механізмів і процесів щодо забезпечення якості, оцінки та присвоєння кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Ковалюк Т. В. Узгодження вимог професійних та освітніх ІТ-стандартів до компетентностей випускників ІТ-спеціальностей ВНЗ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Інформаційні системи та мережі.* 2017. № 872. С. 229–240.
2. Ковтунець В., Поліщук Н. Національна система кваліфікацій як інструмент формування якісного людського капіталу. 2021. URL: <https://nqa.gov.ua/news/nacionalna-sistema-kvalifikacij-ak-instrument-formuvanna-akisnogo-ludskogo-kapitalu/>
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України; редкол.: В. Г. Кремень, В. І. Луговий, О. М. Топузов; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
4. Посібник для експертів з акредитації кваліфікаційних центрів / За ред. В. Ковтунця та Т. Семигіної. Київ : Національне агентство кваліфікацій, 2021. 219 с.
5. Рашкевич Ю. М. Компетентісний підхід до формування освітніх програм: практичні аспекти. 2017. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12061/Rashkevych_Kompetentnisnyi_pidkhid_do_formuvannia_osvitnikh_prohram%20.pdf?sequence=1
6. Семигіна Т., Рашкевич Ю. Базові поняття системи кваліфікацій у контексті трансформації освітньої парадигми. *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук.* Вінниця, 2021. DOI: 10.36074/rodmmrfssn.ed-2.03
7. Стандартизація професійної освіти на основі компетентісного підходу / П. Г. Лузан, Т. М. Пащенко, Н. М. Ваніна, Н. В. Колісник. *ScienceRise: Pedagogical Education.* 2018. № 5 (25). С. 32–35.
8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020.
9. Сучасний науково-педагогічний дискурс у вирішенні освітніх проблем : кол. монографія / Харченко С. Я. та ін.; за ред. Харченка С. Я. Київ : Талком, 2021. 467 с.
10. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь (2017). Київ, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

References:

1. Kovaliuk, T. V. (2017). Uzghodzhennia vymoh profesiinykh ta osvitnikh IT-standartiv do kompetentnosti vypusnykiv IT-spetsialnosti VNZ [Harmonization of the requirements of professional and educational IT standards to the competencies of graduates of IT specialties of universities]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Seriya: Informatsiini systemy ta merezhi*. 872, 229–240. [in Ukrainian]
2. Kovtunets, V., Polishchuk, N. (2021). Natsionalna systema kvalifikatsii yak instrument formuvannia yakisnoho liudskoho kapitalu [The national system of qualifications as a tool for the formation of high-quality human capital]. URL: <https://nqa.gov.ua/news/nacionalna-sistema-kvalifikacij-ak-instrument-formuvanna-akisnogo-liudskogo-kapitalu/> [in Ukrainian]
3. Kremen, V. H., Luhovyi, V. I., Topuzov, O. M. (Eds.) (2021). Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of the development of education in Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian]
4. Kovtunets, V., Semyhina, T. (Eds.) (2021). Posibnyk dlia ekspertiv z akredytatsii kvalifikatsiinykh tsentriv / Kovtuntsia ta T. Semyhinoi [Guide for experts on accreditation of qualification centers]. Kyiv : Natsionalne ahentstvo kvalifikatsii. [in Ukrainian]
5. Rashkevych, Yu. M. (2017). Kompetentnisnyi pidkhid do formuvannia osvitnikh prohram: praktychni aspekty [Competency approach to the formation of educational programs: practical aspects]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12061/Rashkevych_Kompetentnisnyi_pidkhid_do_formuvannia_osvitnikh_prohram%20.pdf?sequence=1 [in Ukrainian]
6. Semyhina, T., Rashkevych, Yu. (2021). Bazovi poniattia systemy kvalifikatsii u konteksti transformatsii osvitnoi paradyhmy. Rerezentatsiia osvitnikh dosiahnen, mas-media ta rol filolohii u suchasni systemi nauk. [Basic concepts of the system of qualifications in the context of the transformation of the educational paradigm. Representation of educational achievements, mass media and the role of philology in the modern system of sciences]. Vinnytsia. DOI: 10.36074/rodmrfsn.ed-2.03 [in Ukrainian]
7. Luzan, P. H., Pashchenko, T. M., Vanina, N. M., Kolisnyk, N. V. (2018). Standartyzatsiia profesiinoi osvity na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu [Standardization of professional education based on the competence approach]. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 5 (25), 32–35. [in Ukrainian]
8. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021–2031 roky (2020). [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021–2031]. Kyiv. [in Ukrainian]
9. Kharchenko, S. Ya. (2021). Suchasnyi naukovo-pedahohichniy diskurs u vyrishenni osvitnikh problem [Modern scientific and pedagogical discourse in solving educational problems]. Kyiv : Talkom. [in Ukrainian]
10. Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid (2017). [Sustainable Development Goals: Ukraine. National report]. Kyiv. [in Ukrainian]